

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

у справі за конституційним зверненням громадянина
Сердюка Вадима Леонідовича щодо офіційного тлумачення
положень частини третьої статті 63 Закону України
«Про пенсійне забезпечення осіб,
звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»

м. Київ
13 травня 2015 року
№ 4-рп/2015

Справа № 1-9/2015

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича — доповідача,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Сердюка Вадима Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень першого речення частини третьої статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 року № 2262–XII (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 29, ст. 399) з наступними змінами (далі — Закон).

Приводом для розгляду справи згідно зі статтями 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України» стало конституційне звернення громадянина Сердюка В. Л.

Підставою для розгляду справи відповідно до статті 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» є наявність неоднозначного застосування судами України положень першого речення частини третьої статті 63 Закону.

Заслухавши суддю-доповідача Запорожця М. П. та дослідивши матеріали справи, у тому числі позиції, висловлені Президентом України, Головою Верховної Ради України, Головою Верховного Суду України, Головою Вищого адміністративного суду України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством оборони України, Міністерством соціальної політики України, Міністерством юстиції України, Пенсійним фондом України, Службою безпеки України, науковцями Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету «Одеська юридична академія», Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Всеукраїнським громадським об'єднанням «Комітет по захисту прав військовослужбовців та працівників Міністерства внутрішніх справ і Служби безпеки України «За справедливість», Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В :

1. Громадянин Сердюк В. Л. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень першого речення частини третьої статті 63 Закону, згідно з якими «усі призначені за цим Законом пенсії підлягають перерахунку у зв'язку зі зміною розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, або у зв'язку із введенням для зазначених категорій осіб нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством». Автор клопотання просить витлумачити ці положення в аспекті того, чи є наведений у них перелік нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення вичерпним, чи в цей перелік можуть включатися й інші види грошового забезпечення, зокрема щомісячна додаткова грошова винагорода, встановлена Постановою Кабінету Міністрів України «Питання грошового забезпечення окремих категорій військовослужбовців Збройних Сил, Державної прикордонної служби, Національної гвардії та осіб начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту Державної служби з надзвичайних ситуацій» від 22 вересня 2010 року № 889 з наступними змінами.

Необхідність в офіційному тлумаченні положень першого речення частини третьої статті 63 Закону Сердюк В. Л. обґрунтовує неоднозначним їх застосуванням Вищим адміністративним судом України. Так, у справі, в якій він був стороною, суд визнав, що закріплений у вказаних положеннях Закону перелік щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, а саме надбавок, доплат, підвищень, є вичерпним, а тому встановлення Кабінетом Міністрів України щомісячної додаткової грошової винагороди не є підставою для перерахунку пенсій. Натомість в інших справах суд дійшов висновку, що така винагорода є щомісячним видом грошового забезпечення, введення якого є підставою для перерахунку пенсій, оскільки ознаки цієї виплати відповідають ознакам додаткових видів грошового забезпечення військовослужбовців (надбавок, доплат, підвищень), про які йдеться у першому реченні частини третьої статті 63 Закону.

Така неоднозначність, як стверджує автор клопотання, призвела до порушення його конституційного права на рівність перед законом, гарантованого частиною першою статті 24 Конституції України.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи порушені в конституційному зверненні питання, виходить з такого.

2.1. Україну проголошено соціальною, правовою державою, в якій визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (стаття 1, частини перша, друга статті 8, частина друга статті 19 Конституції України).

Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, у старості та в інших випадках, передбачених законом (частина перша статті 46 Конституції України). В Україні на конституційному рівні гарантовано право громадян на соціальний захист, для забезпечення якого необхідне здійснення комплексу державно-правових заходів, одним із яких є законодавче визначення основ соціального захисту, форм і видів пенсійного забезпечення (пункт 6 частини першої статті 92 Конституції України).

Конституційний Суд України зазначив, що Основний Закон України закріплює основоположні засади права громадян на соціальний захист і відносить до законодавчого регулювання механізм реалізації цього права (абзац сьомий пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 20 червня 2001 року № 10-рп/2001).

За Конституцією України Кабінет Міністрів України забезпечує виконання Конституції та законів України, в тому числі у сфері соціального захисту (пункти 1, 3 статті 116).

2.2. Загальні умови, порядок нарахування та розмір пенсій визначаються, зокрема, законами України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 року № 1788–XII, «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року № 1058–IV.

Пенсійне забезпечення окремих категорій громадян регулюється спеціальними законами з урахуванням особливостей умов праці, характеру, складності і значущості виконуваної роботи, ступеня відповідальності, певних обмежень конституційних прав і свобод тощо.

Закон має на меті реалізацію особами, які перебували на військовій службі, свого конституційного права на державне пенсійне забезпечення у випадках, передбачених Конституцією України та Законом, і спрямований на встановлення єдності умов та норм пенсійного забезпечення зазначеної категорії громадян України (преамбула Закону). Частиною третьою статті 1¹ Закону закріплено, що зміна умов і норм пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за Законом, здійснюється

виключно шляхом внесення змін до Закону та Закону України «Про загально-обов'язкове державне пенсійне страхування».

Однією з умов пенсійного забезпечення військовослужбовців є визначення видів грошового забезпечення, які враховуються при обчисленні пенсій. Згідно з частиною третьою статті 43 Закону пенсії особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам, які мають право на пенсію за Законом, та членам їх сімей обчислюються з урахуванням, зокрема, щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій в розмірах, установлених законодавством.

Положеннями першого речення частини третьої статті 63 Закону передбачено підстави для перерахунку пенсій та перелік щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, які враховуються для їх перерахунку. Так, усі призначені за Законом пенсії підлягають перерахунку, у тому числі, у зв'язку із введенням для відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за Законом, нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством.

Аналіз наведених положень Закону вказує на єдиний підхід законодавця до визначення видів грошового забезпечення військовослужбовців, які враховуються як при призначенні пенсій (стаття 43), так і при перерахунку раніше призначених пенсій (стаття 63).

Конституційний Суд України наголошує, що виключно Верховна Рада України шляхом прийняття законів визначає види грошового забезпечення для обчислення та перерахунку пенсій військовослужбовців та осіб, які мають право на пенсію за Законом, а Кабінет Міністрів України вживає заходів щодо забезпечення права осіб на пенсійне забезпечення, керуючись Конституцією та законами України.

Отже, перелік щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, введення яких є підставою для перерахунку пенсій зазначених категорій осіб, визначається виключно законами України.

Грамотичний аналіз положень першого речення частини третьої статті 63 Закону дає підстави стверджувати, що слова «надбавок, доплат, підвищень» є вставленою конструкцією словосполучення «нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення», яка вказує на те, що такими видами є лише надбавки, доплати, підвищення.

З огляду на наведене Конституційний Суд України дійшов висновку, що додаткові види грошового забезпечення військовослужбовців, які враховуються при перерахунку пенсій, визначаються виключно законами України, а встановлений у положеннях першого речення частини третьої статті 63 Закону перелік нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, який включає надбавки, доплати, підвищення, є вичерпним.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 51, 62, 63, 66, 67, 69, 95 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

В и р і ш и в :

1. Положення першого речення частини третьої статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 року № 2262–XII з наступними змінами, згідно з якими «усі призначені за цим Законом пенсії підлягають перерахунку у зв'язку зі зміною розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення відповідних категорій військово-службовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, або у зв'язку із введенням для зазначених категорій осіб нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством», в аспекті порушених у конституційному зверненні питань необхідно розуміти так, що до встановлених виключно законами України нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, на підставі введення яких усі призначені за цим законом пенсії підлягають перерахунку, належать лише надбавки, доплати, підвищення.

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у «Віснику Конституційного Суду України» та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

• *Summary to the Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 4-рп/2015 dated May 13, 2015 in the case upon the constitutional appeal of citizen Vadym Leonidovych Serdiuk on the official interpretation of the provisions of Article 63.3 of the Law «On pension provision of persons, dismissed from military service and some other persons»*

Citizen Vadym Leonidovych Serdiuk applied to the Constitutional Court of Ukraine for the official interpretation of the first sentence of Article 63.3 «On pension provision of persons, dismissed from military service and some other persons» № 2262-XII dated April 9, 1992 (hereinafter referred to as «the Law»), according to which «all pensions granted under this Law are subject to recalculation in connection with a change of a size of at least one of the types of financial support of relevant categories of military personnel, persons entitled to a pension under this Law, or in connection with the introduction new monthly additional types of financial support (allowances, bonuses, increases) referred to in the first sentence of Article 63.3 of the Law.

According to the petitioner, such inconsistency has led to a violation of his constitutional right to equality before the law, guaranteed by Article 24.1 of the Constitution.

Ukraine is proclaimed a sovereign and independent, democratic, social, law-based state in which the principle of the rule of law is recognised and effective; The Constitution of Ukraine has the highest legal force; Laws and other normative legal acts are adopted on the basis of the Constitution of Ukraine and shall conform to it; Bodies of state power and bodies of local self-government and their officials are

obliged to act only on the grounds, within the limits of authority, and in the manner envisaged by the Constitution and the laws of Ukraine. (Articles 1, 8.1, 8.2, 19.2 of the Constitution).

Citizens have the right to social protection that includes the right to provision in cases of complete, partial or temporary disability, the loss of the principal wage-earner, unemployment due to circumstances beyond their control and also in old age, and in other cases established by law (Article 46.1 of the Constitution). The citizens' right to social protection, for implementation of which it is necessary to ensure a set of state-legal measures, one of which is the legal definition of the foundations of social protection, forms and types of pension provision is guaranteed in Ukraine at the constitutional level (Article 92.1.6 of the Constitution).

Under the Constitution, the Cabinet of Ministers ensures the implementation of the Constitution and laws, including the field of social protection (Articles 116.1.1, 116.1.3).

General terms, procedure of calculation and the amount of pensions are determined, in particular, by the laws «On Pension Provision» № 1788-XII dated November 5, 1991 and «On mandatory state pension insurance» № 1058-IV dated July 9, 2003.

Pension provision of certain categories of citizens is governed by special laws with account of working conditions, nature, complexity and importance of the performed work, degree of responsibility, certain restrictions of the constitutional rights and freedoms of others.

The law aims at implementing by the persons who served military service, of their constitutional right to state pension provision in the cases stipulated by the Constitution and the Law, and aims to establish the unity of conditions and rules of pension provision of this category of citizens (preamble of the Law). Article 11.3 of the Law stipulates that changing the conditions and norms of pension provision of persons dismissed from military service and some other persons entitled to a pension under the law, is carried out exclusively by amending the Law and the Law «On mandatory state pension insurance».

One of the conditions of pension provision of military personnel is the determination of the types of financial support which are taken into account when calculating pensions. According to Article 43.3 of the Law, persons to the officers, ensigns and warrant officers, extended military servicemen and military servicemen enlisted on a contract basis, to persons who are entitled to a pension under the Law, and their family members are calculated with account, in particular, of the monthly additional types of financial support (allowances, bonuses, increases) and premiums in the amount established by legislation.

The provisions of the first sentence of Article 63.3 of the Law provide for the grounds for recalculation of pensions and a list of monthly additional types of financial support which are taken into account for their recalculation. For instance, all pensions granted under the Law are subject to recalculation, including, in connection with the introduction of the new monthly additional types of financial support (allowances, bonuses, increases) and premiums in the amount established by legislation to the relevant categories of military personnel, persons entitled to a pension under the Law.

Analysis of the above provisions of the Law indicated the single approach of the legislator to determination of the types of financial support of military personnel which

are taken into account both when granting pensions (Article 43), and recalculating pensions which were granted earlier (Article 63).

The Constitutional Court emphasises that it is the Verkhovna Rada only that determines the types of financial support for the calculation and recalculation of pensions of military personnel and persons entitled to a pension under the Law by adopting the laws, and the Cabinet of Ministers takes measures to ensure the right of persons to pension provision, guided by the Constitution and laws.

Thus, the list of monthly additional types of financial support, introduction of which is the basis for recalculation of pensions of specified categories of persons is determined by laws exclusively.

Grammatical analysis of the provisions of the first sentence of Article 63.3 of the Law gives grounds to state that the words «allowances, bonuses, increases» are an established construction of the phrase «new monthly additional types of financial support», which indicates that such types are only allowances, bonuses, increases.

Thus, the Constitutional Court of Ukraine held that the provisions of the first sentence of Article 63.3 of the Law «On pension provision of persons, dismissed from military service and some other persons» № 2262-XII dated April 9, 1992 with subsequent amendments, according to which «all pensions granted under this Law are subject to recalculation in connection with a change of a size of at least one of the types of financial support of relevant categories of military personnel, persons entitled to a pension under this Law or in connection with the introduction of new monthly additional types of financial support (allowances, bonuses, increases) for these categories of persons and premiums in the amount prescribed by legislation» in terms of the questions raised in the constitutional appeal shall be understood as reading that the new monthly additional allowances to relevant categories of military personnel established exclusively by the laws in view of introduction of which all pensions granted under this law are subject to recalculation, include only allowances, bonuses, increases.